

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

ОРГАН СРПСКОГ НАРОДНОГ УЧИТЕЉСТВА У КАРЛОВАЧКОЈ МИТРОПОЛИЈИ

Бр. 3.

У Новом Саду, 15. фебруара 1913.

Год. VI.

САДРЖАЈ: Учитељске болести. — Дубокова педагогија. — Настава у читању с писањем. — Учитељство: Учитељско д. д. „Натошевић“. — Учитељске прилике у Аустрији. — Народна просвета: Стање образовања у главнијим деловима света. — Говор А. Варађанина пок. Вељку П. Петровићу. — Из праксе: Пригодан говор о светосавској свечаности за ученике. — Преглед књига: Психологија примењена у педагогији, од Г. Компејреа, превео В. Стајин. — Белешке.

Учитељске болести.

Бачкој хигијени указује се већ велика пажња у широким друштвеним круговима, нарочито се тиме баве лекари, учитељи и школске власти. Но много се превиђа, да и учитељ има права на одржање свога здравља. О његовом здрављу обично се тек онда говори кад је већ пропало. Осим болести које могу учитеља снаћи као и људе другог којег занимања, има таквих болести, које иду заједно са учитељским позивом. Те болести, које се могу назвати и учитељским болестима, наилазе и на ученике; но има их таквих које се лепе само учитеља и учитељица.

Међу учитељством су најчешћа оболевања органа за дисање и за говор. Честе су појаве катарис: а) Катар у грлу, б) у јабучици, в) у душнику или бронхијали.

Ови се катарис појављују у два облика: као акутни или хронични.

Знаци *акутног* катарис у грлу су ово: Први, неизоставни знак је горење и гребење у врату које се појављује разном јачином; час се појаве незгоде при гутању и говору, глас добија неки нарочити назалан звук; често се осете болови који боцкају и севају према уху. Одлучивање слузи знатно се умножи, слуз је чвршћи и отеже се. Ако се појави још уз то и грозница, опште осећање је знатно поремећено, апетит умањен, жеђ је јача.

Узроци су прехлада и многи гласан говор у лошем ваздуху. Средства за сузбијање су очвршћавање и старање за добар школски ваздух, чување од јако гласног и непотребног говора.

Појаве *хроничног* катарис у грлу опајају се у овоме:

Већ код у пола тешких случајева, велика множина и чврстина слузи у грлу врло је несносна; појављују се стално болови и притисак у врату и на прсима, гребење и горење гони на често хракање; кратким на хитац искашљавањем избацује се нешто чврсте слузи; дотле је то кратко кашљање сасвим сухо т. ј. без избацавања, кашаљ што дражи, који ће постати још непријатнији. У тежим случајевима који дуже трају наступа тешкоћа при гутању, осећа се као да има рана у врату, у правцу према уху севање и стална главобоља, нарочито у слећим очима и потиљку. Код учитеља постаје катарис у грлу често одмах хроничан. Јака употреба алкохола и претерано пушење исто тако су узроци хроничног катарис у грлу. Важно је чувати се од тих узрока и старати се за добар ваздух у соби и негу зуба.

Најизразитији знак акутног катарис у јабучици је промуклост. Други знаци су према самој јачини напасти, глас је рапав и потамнео или се промуклост може у разним степенима развити до потпуног губитка гласа. Болови и осушеност,

горење и гребење у врату појаве се одмах и јабучица је под притиском вредовна. Кашаљ добија неки особени рапав звук. У почетку је то неки суви дражикашаљ; касније бива већином по мало сгнојем, по кад кад се избацује слуз са којим крвавим кончићем. Чешћи узрок је и овде прехлада; код учитеља то бива врло често у претераном напору при говору.

Кроничан кашар у јабучици код учитеља је нарочито чест. Појаве су исте као и код акутног катара. Али се не развијају одмах него постепено. Кроничан се може развити из акутног. Особито је опасно велико напрезање у говору.

За чување говорног органа препоручује Херман Гуцман ова правила: а) говори лагано и мирно (уз то иде и мирно сређено мишљење); а) говори умерено гласно; в) буди са собом на чисто, шта и како хоћеш да говориш; г) чувај се од навике, да све наједанпут хоћеш да икажеш, него говори реч ~~у~~ реч, мисао по мисао.

Потребне су још паузе за дисање, дисање на нос, чист ваздух и очвршћавање.

И код *кашара и душника* има акутног и кроничног. Узроци и чување од њих су у главном исти, као и код осталих катара.

Од *плућних болести* долазе: а) астма, б) емфисем (проширење) плућа, в) плућна туберкулоза.

Астма се позна по тешком дисању. Удисање и издисање чује се и са шуптањем а у вези је са стрепњом. Болник се осећа при јачим нападима као да ће се угушити. Овде је потребан свеж, чист, сув ваздух и гимнастика дисања.

Емфисем (надимање плућа) постаје отуда, што су плућа изгубила своју еластичност. Плућа могу да се надму, али не довољно и да се скупе. Издисање, дакле, бива непотпуно; заостали лоши гасови кваре крв. Срце се сувише напреже. Грудни кош добија облик бурета. Нарочито тешко пада пењање уз степенце или уз брег. Узрок је овом надиму кроничан катар душника.

Плућна туберкулоза је најопаснија инфекциозна болест. Учители који по-

чине од ње боловати, морају па то пазити, да њихова болест не пређе на ученике (ценне плуваонице). Ако је болест напредовала, мора учитељ или на допуст ради лечења или у мировину.

Честе су код учитеља и *живчане болести*. На конгресу немачких лечника у Каселу изнето је, да је од 305 прегледаних учитеља 177 било нервозних. Од ових је остало касније у звању здравих само 25. Од 259 болесних учитеља и 540 болесних учитељица било је 68% живчано болесних. Најчешћа учитељска живчана болест је неврастенија. Ово је је реч грчког порекла и значи немоћ живаца, исцрпеност живаца. Неврастенија може бити а) кронична (т. ј. која се поступно развија), б) општа (т. ј. која захвати цео живчани систем) в) функционална болест т. ј. која није у вези са анатомским променама живаца и живчаног система. *Појаве* неврастеније су разне, код разних болесника су и оне врло разне. Може се појавити: а) притисак у глави, а) поремећен сан или бесаница, в) вредовност кожњег, слушног или очњег живца, г) брз умор, д) слабо памћење, њ) недостатност концентрације у пажњи, е) неспособност за рад, ж) умањена способност за рад, з) осећање неког притиска, утучености, и) осећање страха, стрепње, ј) узбуђеност, напраситост, к) поремећеност апетита.

Узроци неврастенији, тој модерној болести јесу прекомеран, трајан рад у своје позиву и у друштвеном животу. Баш учитељски позив тражи јак и непрестани душевни напор и самодотеривање у школи. Уз то долази оптерећеност с коректурама, препарацијама, често приватни часови и други захтеви који се траже од народног васпитача. Кад се томе дода брига о екзистенцији, породичне невоље и др. онда није чудо, ако се живчани систем растроји. Др. Шустер у Берлину у својој књизи „Das Nervensystem und die Sshädlichkeiten des täglichen Lebens“ (Leipzig, Quelle u. Mayer, 1, 25 M) вели: „Свима наставницима опште штетан душевни моменат је, стално и непрестано савлађивање стрпљења, које се мора изводити сузбијањем свог рођеног темперамента и

природе. Учитељ се мора стално сам собом борити и мора увек и увек ради потребног поправка сузбијати појачано нестрпљење разлосима разума и разбором. Без сумње играју улогу у извесним наставничким позивима и други моменти: повчане оскудице, породичне бриге, као и све неприличности, које истичу из зависна учитељева положаја према предпостављеним властима.“

Помоћна средства: а) довољно дуге наставне паузе, б) довољно дуге ферије и за време истих напуштање сваког рада, в) сан који окрепљује, г) нипошто велики број часова, д) нипошто се не оптерећавати споредним занимањем, њ) систематско неговање тела. Треба се чувати од т. зв. средстава што умирују морфијума и брома. Ако је нецрпљеност живаца јако узело маха, потребан је дужи допуст за опорављање.

Осим ових учитељских болести, ту су још болести циркулационих органа, хемеронди, писаћи грч, плаветна жила, кроничан затвор.

На скупштини удружења за неговање здравља, одржаној у Десави 1909. год. изнео је др. Тирш за чување од тих болести ове предлоге: а) Строг лечнички избор ђака за семинар (учит. школу), б) методично телесно очвршћавање у семинару, в) спортско снажење активних учитеља за време школског одмора, г) савесно одржавање чистоће у школским просторијама, д) уважање непрекидне наставе.

У вези са овом последњом тачком вели првни лечник др. Дорнблит: „Настава од после подне је и за учитеља један извор за поремећење здравља.“

Др. Марр помиње и болести учитељица. Он тврди, да женско тело не подноси постојано стајање; за време периоде нарочито је штодљиво и штетно по органе доњег тела. С тога је његовим настојањем у хамбуршким народним школама изрично допуштено учитељицама да седећи настављају; али ово из удобности не треба злоупотребити. Даље су на расположењу олакшице, да при променама годишњих доба, а за време периоде, учитељице могу изостати од наставе неколико дана.

По немачком М.

Лубокова Педагогија.

— DROZDY GYÖZÖ. —

Енглеска се увек чувала од сувоземних доктринарења. Док се немачка мисаона педагогија заронила у филозофију и деченијама метафизици и практичним тежњама ставља у службу школу, практично знање, лекције што засецају у живот, један мали *shiff* и *savoir-vivre* (мудрост за живот): то је пресек енглеске школе. Школу не монополише ни држава ни црква. Чак и то је споредно да ли учитељ има диплому, или не. Главно је да што јефтиније и што боље учи. Чак су и мисаони педагози из лајичког реда. Лубок, милионар-банкар, светски испитивач старог доба, тако говори о васпитању, школовању, да му може завидети и с катедре мудраци с наочарима. Све су му мисли од реалног значаја. Нема у њима меланхолије и светскога бола, него сваку реченицу провејава топлина љубави и јасноћа вида. Дарвинове тезе држи за неповредљиве, али му зато дрхти резигнација позитивизма и надприродно осећање слутње кроз писање. Кад говори о повцу, вредноћи, искуству, практичном животу, учењу, карактеру и побожности, осећа му се у гласу нека врта рафинирана, трезвена епикуризма. Али љу предати реч мислиноу.

Већ су у старо време мислили да је васпитање важно, па зато ипак тек сада почињу да пишу књиге за децу. Енглеска је много закаснила са обавезним васпитањем девојака. Немац држи да женина библиотека буде орман за рухо; по једној француској пословици довољна су жени четир евангелиста или четир зида. Многи наглашују, да сиромашу и богатом није нужно знање; да је то само за попове и калуђере. Клерикална реч и подупире то схватање. То је још и мудри Џонсон тврдио, кад би сваки научно читати и писати, нико не би био луд да се бори с ручним радом. Касније је схватање, да занатлија зна само рачунати, друго је споредно. Шта више *Matthow* пише, 1869., да образовање и јасноћа бацају само месечеву светлост на живот. Знање и морал су пак близанци.

Виктор Иго вели, ко отвори једну школу затворио је једну тамницу. И доиста, у Енглеској после покрета за народно образовање кроз 30 година свака пета тамница била је празна и могле се од њих начинити школе. Из једне мале статистике сам дознао да је од 157.000 робова само 5000 знало добро писати, читати и само је њих 2000 добијало ваљано образовање. Само неколико случајева злочина учињено је намерно из покварене воље или нагона; тумач је већини пиће и глупост. У Енглеској је број злочинаца пагло опадао с године у годину. Чему је узрок то што деца бавећи се у школи, нису могла научити ограничене сокачке лекције. Колико расте трошак за настављање, исто толико пада издатак на сиромаше и на тамнице.

После ове трезвене културне политике погледајмо како поступа с проблемима васпитања:

Ко зна, да ли нам је добра васпитна система? Добро васпитање треба да потиче из ова три питања: је ли оправдано, или не? Истина, или не? Лепо, или ружно? Пре 300 година спомиње Бакон неколико људи, који су позивали пријатеље да оставе Минерву и Музу, те свеле и јалове невине дјевице. Нека иду Вулкану; нек продају књиге и за њихову вредност да купе пећи занатлијске. Ово је размишљање погрешно. Васпитању и настављању не може бити природа библија. Читање, писање, рачун и граматика још нису васпитање; као што ни кашика, нож и виљушка нису ручак.

Аврам, Исак и Јаков били су анафабете и, вероватно, нису познавали логаритме, па, чак и правило тројно.

Лубок с неколико ових реченица ставља под сечиво ножа безваспитно учење, одвратни материјализам, који је најнекориснији изданак модерне педагогије.

Поглавито занимљиво говори о старокласичном васпитању: ма да нисам непријатељ настављању класичних језика, ипак не држим да ће имати циља, што се енглеско васпитање састоји само из тога, да се набрајају оне речи, које су пре две хиљаде година господи употребљавала. Граматици посвећују толико

пажње, да она ишчупа из њих осећаје према класичним писцима. Ужасно је неумесна та мода, што хоће грчке и латинске речи да поенглезе и што их не изговарају према изворним граматичким законима. Тако охоли Енглеиз подјармљује класични језик своме језику и тако велико поштовање опада према њему. Књиге нису баш особито ни важне при васпитању. Ко само из књиге учи, остаје непотпун човек. Врло много има таквих ствари у данашњем васпитању, које изгледају као да пред једном лејом цвећа прочитавамо ботанику, да му помогнемо развијању. Не треба много да учимо него да заборавимо.

Лако се с децом играти, али учити их, посао је божјих људи. Нема делимичног васпитања, само се човек може васпитати. Апстрактно мишљење не вреди ништа. Каква смисла има, на пример Плутархова забавна проблема? То јест, шта је било пре: или кокош или јаје? Одговор: кокош; јер, кажемо: кокошије јаје, а не јаје кокошије. Децу нам треба тако васпитати, да упознају ону узвишену умешност, којом уметничко око у стену, дрво, море и брдо жљеби Божју свемоћ. Мисли не станују у књигама, него у рекама, морима, брдима, шумама, сунчаним зрацима и слободном ваздуху. Онај шеснаестогодишњи младић, који слободно пише и чита, који има осећаја према књижевној особености, познаје главне историјске догађаје и домовинске законе, вичан је основима природних наука и логике, добио је добро васпитање. И то не разумемо да научи из књига, него навиком на мишљење и изменом мисли, тим путем. Има право Гилбон, кад каже, да сваки човек има две врсте васпитања: у једном учествују други, а друго сам од себе добива. Ово последње је важно. Јер, апсолутно, од мајсторског васпитања још нико није постао научењак. Код самоваспитања је најважније, да се не уздамо на слепу случајност, шта да учимо, него бирајмо мудро све, што ће нам у каснијем животу требати.

Пређашње мишљење педагога банкара и поред баналности је занимљиво, јер велику веселост пружа промашеним ег-

зистенцијама, које су промашиле каријери.

Нека не очајавају ни најслабији школни питомци. Одабране мисли се не развијају брзо. Врло често они, који су били, у школи последњи ђаци, у животу су постигли сјајан успех. Napoleon, Wellington, Newton, Swift, Nice, Walter, Scot, Herigon и многи великани, као ученици беху крхљаве, тупе памети. Има много примера да је eminent ученик постао кочијаш, или је отишао у Аустралију да стриже овце. Оно што Немци зову студије од хлеба и масла, није још васпитање.

Прибележићу неколико ситнијих опажања му.

Thoreau држи, да ћемо срдачно за један сребрни долар сићи с пута, а камо ли онда колико ће да управљају златне речи старих мудраца. Луде иду у најскупљу школу: у школу искуства. Учити је тешко, а заборавити још теже. Kingsley вели: брзојавно време, писани говор и путовање, приход домаћег газдинства штеди. Шта још штеди познање духовних закона? Кад погледам натраг: видим историјске догађаје, математска и граматичка правила, стихове и научне истине које сам у основној школи учио и од којих неочекивано имам користи. Све је од користи у свету, све што се може прегледати. Нема малих ствари, само малих мисли. Наука личи на, у сну виђене, лестве патријарха Јакова; чија је основа на земљи, а врх се губи међу звездама а по пречагама доле и горе силазећи анђели су научењаци и уметници, који одржавају саобраћај између неба и земље. До животне радости доћићемо само вредношћом и учењем, та, овој речи: радост, нема нигде оригиналног значења. Према Бајрону глава је црква мишљења, а душа палата. Ми смо само ортаци сами себи. Али ако штедим: оставићемо лецу гомилу блага и другима. Емерсон каже, да многи добродушан човек обожава Бога по традицији очева, али таквима ипак није развијено сазнање дужности, да им душа све лепе наклоности изобрази. Човек све собом мери; дубину океана и висину брда мери према

ногама. По Паскалу, човек је најслабија треска природе, — али једна мислећа треска. Човек је племенитије створење, него васељена, јер зна, да ће умрети. Али се, ова последња, без самознања триумфије над њим. Трезвена глава, топло срце, здрава памет и тело: основа су савршенства. Ова реч: gentleman — највећа је похвала. А ово поштење, добродушност, услужност и мудрост су јој степени. Много је мање gentleman-а, него што верују. Краљеви могу дати титуле, али џентлмени сáми себе посвећују себи самима.

Пре него што ћемо се опростити од Лубока, Дарвинова и Комтеова присталице, од банкара и ауто-педагога, забележићемо, да је потпуном искреношћу био присталица верске школе, учења старокласичних језика, насупрот томе, што му се мисли крећу у позитивистичкој атмосфери.

Стианчево.

С мађ. Јован Жакић.

Настава у читању с писањем.

(ЊЕНА ВАЖНОСТ И РАЗНА МИШЉЕЊА О ЊОЈ).

(Наставак.)

3. Да се слика гласа (писме) добро упамти.

Позната је тешкоћа, да дете у почетку учења читања, тешко памти поједине знаке. При тачнијем опажању примети се, да та незгода има својих граница. Обично за време учења првих 10 писмења, има те тешкоће у јачој мери, а после поступно нестаје.

Главна је помоћ томе и опет лагано полагање у првој настави писања и читања. Тешкоће оваке врсте много се лакше савлађују, ако учитељ не жури са упознавањем нових и нових писмена, док није дотле научена писмена на све начине учврстио у дечјем памтењу. Ово је у толико важније што од тога зависи и касније сва спрема и вештина у читању. С тога су искусни методичари и овоме тражили помоћи и олакшице и дошли до тога, да се оно писме лакше памти и брже позна, које има што мање саставних делова и коме су ти саставни делови што сличнији. Код писања је међутим само једна тешкоћа ове врсте, а та је, да дете добро позна и упамти облик писмена (слику гласа), но код читања је та тешкоћа удвостручена, јер осим облика има да се упамти и сам глас. Та околност баш и помаже да се у уводу

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

првог читања с успехом могу употребити као потребне речи, гласови људи и животиња који ће јаче остати у меморији дечјој, него називи обичних ствари у којих је почетни глас средиште пажње и меморије дечје. У овом последњем случају детету је потребно да се сећа тог једног гласа и да га излучује из оне целине, целе речи, где је тај глас саставни део.

Код употребе самосталних гласова дотични глас који се меморира, сам је за себе једна целина, с тога је много подеснији да се на њему усредосреди дечја меморија.* Разуме се да је овде опрезна пажња потребна у најјачој мери у првом почетку, с тога се не тада и највећма ваља држати, а што се даље иде, то се постепено од ње и одступа, а то је онај момент кад се место таквих гласова узимају нормалне речи које више не значе усклике или гласове животињске, него су имена појединих предмета.

Осим мало час наведенога под линијом, ваља споменути резултате који су добивени помоћу експеримената а иду у корист што сигурнијег упознавања новог писмена. Маркс *Лобзин* наводи да у томе јаку улога игра и дебљина и величина писмена. Према покушајима које је он изводио на 15—18.000 случајева помоћу тахистоскопа, дошао је до резултата, да су неки знаци упознати били одмах или после два, три покушаја, а за неке је требало и 20—30 покушаја.

При тим покушајима оназило се да успех зависи и од светлости, односно сунчаног и мутног дана, исто тако разлике је било и у покушајима пре подне од оних после подне. Нема сумње да је један од првих услова за добро памћење појединих научених слова, да се у градиву за читање код сваког повог писмена често понављају у разним комбинацијама, сва писмена која су дотле већ научена. Али најприроднији је пут, ако се дете потсећа на артикулациони извор дотичног гласа и тако изазове да само изрекне тај глас. Покушајима вишегодишњим уверио се и писац овога, да је то и природно и лако и занимљиво за децу, а практично и корисно по

саму наставу у првом писању-читању. За што боље учвршћивање појединих писмена или гласова у памћењу, узимале су се већ од давних времена слике у помоћ.

Негде се ишло за тим, да се помоћу слике дете лакше подсети на *облик писмена*. Оваких покушаја било је још у првој половини 16. столећа (код *Буна*, *Роленагена*, *Олеариуса* и др.) а таквих средстава има и данас. Неки су методичари узимали слике у помоћ да њима подсети дете на дотични глас који неко писме приказује. Најстарији је пример за ово буквар немачког свештеника Јакова *Грисбајтла* (*Grüsbentel*) од 1531. год.

Слике које се за приказ гласа узимају, разно се узимају. Негде су слике неких ствари, од чијег се имена узима први глас, да подсети на оно што се учи, а негде се сликом приказује нека животиња или неки догађај, где се потребни глас истиче као природна последица. И код *Икелзамера* и *Грисбајтла*, а тако и касније код *Коменског* (1658. г.) налазе се слике животиња чији глас је приказан за лакше меморирање дотичног слова које се учи. Неки су пак узимали слику у помоћ да се дете подсети на изванредан глас у дотичној речи. Глас тај бивао је или на почетку речи или на крају или у средини.

Узима се слика у помоћ и тако, да не подсећа само на глас дотичнога писмена, него и на облик. Ово је било још у 15. веку а и доцније, поглавито је то радио данцишки управитељ школа *Буно* (око 1650.) Слике су морале бити налик словима. Јегуљу је приказано у слици тако, да је савијена као **a** (*Aal*). С таким сликама довео је у везу неке приче, с којима је хтео да да живљи значај опим сликама.* Но колико је то у већини случајева неподесно види се и у поменутом Буквару, од *С. Чутурица*.

Осим већ напоменутих помоћних средстава, измишљали су учитељи и многе друге начине како би олакшали рад и себи и деци код првог читања. Др. *В. Јитинг* (*Jütting*) види у томе свему *несвесну борбу за слободом од неког приписка, чију природу довољно не познајемо*. С тога вели: „Кад би њихова (немачка) буква била простија, правопис у складу са фонетиком, уз то још подесно учио за ученике, да би даровити учитељи, ретко долазили у опасност, да пођу толиким странпутницама, на којима се лако изгуби из вида сама сврха“.

О свему овоме *Кер* је изрекао мишљење: „Да би требало већ једном почети са доследношћу и слику узимати у помоћ само кад треба да се означи први глас у речи или, према методу нормалних речи, да се њоме

* Помоћно средство овоме је нека слика уз познат глас. *Вилман* држи: „да су слике добро средство да заборавност дечју креху на живљи рад, т. ј. да се дете помоћу слике сети на глас који је заборавило. Особито помажу такви подстицаји при дечјој саморадњи код куће, јер изазивају у деце радост кад сама знају име неког писмена“. Ако ово важи за тај случај, где се деца помоћу слике подсећају на први глас који им треба јер су га заборавили, онда је то још поузданије средство у овом случају, где је сликом приказан баш сам дотични глас на који дете треба да се подсети, а тако исто је од јача значаја и при учењу писмена, која касније долазе на ред где дете учи по методу нормалних речи. Овде код сваког новог писмена у целој речи која му се износи, познаје дете све гласове односно писмена, само тај нови има да само дете знање, односно одмах га учини, јер је обично на почетку или на крају речи.

* У нас је употребљено такав начин *Ст. Чутурица* у свом „Буквару“, за осн. школе у краљевини Србији, Београд, 1905.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

означе сви гласови у једној речи. Стручњаци још нису донели коначан суд у овоме, које је најбоље а не могу га лако ни донети.

Кад би се могао спојити начин Бунов са Грисбајловим, то би одговарало излазној тачци у овоме поступку, али то једва да је могуће по негде, а иначе остаје немогућност. С тога су неки методичари дошли на ту мисао да за подсећање на глас пруже једну слику, а за подсећање на облик пруже другу слику. Но сликом подсећати на облик слова врло је тешка и неспретна ствар и брзо се извргне у нешто неозбиљно, које не одговара стварном раду. А кад је већ то само по себи тако, онда је још неупутније узимати и ту неспретност у помоћ, поред већ једне узете слике. Јер ни у добром случају не треба сувише нагомилати слика пред децу, а камо ли овде где слике управо збуњују, јер не могу да прикажу ни приближно оно што се од њих тражи, него захтевају од маште деце да их реши као неки заплетени ребус. Тешкоће у памћењу писмена јаке су код првих пет, највише десет писмена. Ако се предпрема вредно изводи на школској табли и диктовањем на таблицама, та тешкоћа биће много мања.

4. Лако и брзо спајање гласова у слоге.

Брзо распознавање писмена јесте главни услов за читање речи, а да се дође до брзог распознавања писмена морају се прећи две тешкоће: Тешкоћа примања његове слике и тешкоће изговара неког гласа.

Тешкоћа изговора једног гласа и тешкоћа примања његове слике, две су ствари. Тешкоћа изговора мора се савладати пре него што се уђе у само читање.

Као што је важно познавање и изговор гласа као први ступањ наставе, тако је исто важно спајање тога гласа у слог и у реч. Спајање је донекле још и теже, а то с тога што старији код куће у намери да помогну деци, сричу с њима поједине гласове, јер им није познат начин како се деца упознају са артикулацијом појединих гласова и како се подсећањем на поједина артикулациона места, лакше сећају на дотични глас и лакше спајају гласове у слоге, а уз то сасвим правилим фонетичким путем.

У методи нормалних гласова, односно нормалних речи одмах се прелази на спајање гласова и то у логичком смислу, тиме је она јако подесна за учење постепеног а доброг читања. Код тог спајања мора се прво пазити који се гласови најлакше артикулишу, а ти ће се најлакше и спојити, а према томе лакше и запамтити. Доста помаже и то, ако се са опитичке стране пазе, да се одабере у почетку подеснији и лакши материјал. Спајање ово морало би се познаћи према самом начину како се гласови по сродности односно по

својем лаком стапању, спајају. Мора се још пазити, на тешкоће које чини детету сам изговор гласа и његовог спајања а при томе пазити на правопис. У овоме послу прво се пазе на разлику између дугих и кратких самогласа, јер негде је н. пр. *о* дугачко, а негде *о* кратко.* Немци виде у томе знатну тешкоћу при првом учењу читања, што су гласови једним и истим знаком обележени. При читању узмеће почетник сваки такав глас једнако, без обзира треба ли га изговорити дужи или краћи. Тиме му је отежан смисао. Према томе и у нас постоји эта тешкоћа. Неопажње те разлике смета у читању ма какав метод био, и то ствара велике тешкоће и учитељу и ученицима. (Касније при методској обради правог читања особито у Ш. р. то се исправља и дотерује). Ово важи и при изговарању односно појимању гласова код анализе. Дуг вокал може се по вољи отегнути, али кратак не. Кратак пролети поред ува пре него што му је дете ухватило звук како треба, а дуг самоглас може се толико отегнути, док га и најслабије дете не ухвати. Због тог свог дугог звука ухвати се он много лакше него кратки самоглас. Ово је и Натошевић опазио проучавајући тадање методичаре, кад је у упућству од 1858. год. чинио учитеље пажљивим у 8. лекцији (стр. 290.) „да ритам гласова науче децу добро разликовати“.

(Наставиће се.)

Учитељство.

Учитељско д. д. „Натошевић“ завршило је шесту годину свога рада и издало билансију о сва три огранка свога рада.

Сви повчани заводи и већи и мањи, јако истичу у својим извештајима да је година 1912. била једна од најтежих. Природно је да је и д. д. „Натошевићу“ била та година врло тешка. Но ипак смо је пребродили и може се рећи, да су лепо савладане тешкоће које се појављивале на новчаном пољу. Разуме се да је с тога на повчапој грани друштвенога рада, посао обављан у мањем обиму, али је у толико јачи рад развијен на огранку књижевном и штампарском. Тако се и могло постићи, да је покрај свих тешкоћа постигнут ипак знатан напредак, јер је у сва три огранка постигнут јачи чист добитак.

Кад у томе упоредимо год. 1911. са год. 1912. онда се види овај резултат.

* Ђирилица је у прва времена према грчком узела *о* и *ω*, а и у јеврејском има разне пунктуације кратких и дугих вокала.

	1911.	1912.
Добитак повчаног посла	4340·75	4837·12
Добитак књижаре	8326·01	9656·91
Добитак штампарије	4448·87	6892·71
Свега:	17.115·63	21.386·74

На сва три огранка, постигнут је дакле у години 1912. за К 4.271·11 већи чист добитак него у год. 1911.

Пошто се чисти добитци књижаре и штампарије отписују на рачуну књижаре и штампарије то има изгледа, ако овако буде текао рад и у 1913. год., да ће се у току ове године зарадити толико, да се књижара и штампарија у идућој билансији покажу чисте од дуговања новчаном заводу „Натошевића“.

Као чист добитак за поделу за 1912. г. остаје свота од К 4.837·12, а од овога ће се по предлогу управног одбора исплаћивати 6% деоничарима, што износи 3 К по акцији.

Ово је, дакле, прва година да ће се моћи већи постотак дати у име дивиденде. До сад је плаћано у име дивиденде 5% или К 2·50 по деоници. А кад се измире дуговања за куп књижаре и штампарије, моћи ће се и поред отплате амортизационог дуга на кућу, дати деоничарима још повољнија дивиденда. Тада ће, ваљда, са више симпатије прићи својим улозима „Натошевићу“ и они другови који поседују готовине, али их још споро доносе у овај свој учитељски завод, него још увек поверавају своју уштеђевину заводима често и незнатијима од „Натошевића“, а који им уз то нису никако толико близо, као овај наш и њихов учитељски завод. Тако консолидовање материјалне учитељске снаге, даће још боља полета овом учитељском заводу и створити могућност, да завод почне у дело приводити и по коју своју културну задаћу од ових, чији су мотиви дали идеју за стварање оваке установе.

Учитељске прилике у Аустрији. Поједини покрајински сабори у Аустријској царевини, бавили су се прошле године у ширим размерама питањем о материјалном положају учитељском. Но мало их је који се одлучили да помогну нешто учитељској невољи, која је због све веће скупоће, дошла до неиздржљивости.

Доњоаустријски сабор донео је (29. марта 1912.) нов закон о учитељским платама у Бечу, по којом ће бечки учитељи имати оваку плату привр. учитељи и учитељице II. класе 1200 К; после испита за оспособљење 1440 К, послѣ

даље једне године 1600 К; окружни помоћни учитељи и учитељице на народним школама 1600 К, на грађанским 2000 К; нар. учитељи и учитељице II. класе 1600 К; учитељи I. класе 2100 К, учитељице I кл. 2000 К; учит. грађ. школа 2500 К, учитељице 2400 К; над-учитељи 2900 К, надучитељице 2800 К; управитељи грађ. школа 3300 К, управитељице 3200 К, 10 трогодишњих доплатака à 200 К, за мушке, а 8 четворогодишњих доплатака à 200 К за женске, рачунајући од положеног испита за оспособљење. Лични доплатак à 400 К за оне учитељске особе које у току службе од 30 год. нису добиле управитељство. Станарина за управитеље 1600 К, за управитељице 1100 К, за надучитеље 1500 К, за надучитељице 1000 К, за учитеље грађ. школа 1200 К за учитеље народних школа 1000 К станарине, за учитељице нар. и грађ. школа 700 К, за учитеље нар. школа II. кл. и окружне помоћне учитеље 800 К, за женске исте класе 500 К. Станарина се повишује са 200 К после 10 година службе код нижих категорија, после 20 год. службе код виших категорија. Уз то је повишена ренумерација за ванредне часове и друге радове ван одређених наставних часова, исто тако је и законом уређена награда за наставу у веронауци. Плате млађих учитеља и учитељица овим уређењем нешто су повишене, али оне много заостају иза учитељских захтева. Плате сеских учитеља сабор није поправио, јер су се томе противили заступници сељачки. Законом од 7. дец. 1911. дато је право бечким учитељицама да се могу удавати, а законом од 19. дец. 1911. поправљен је положај пензионираца.

Горњоаустријски сабор због опструкције био је неспособан за рад. У Штијајерској је народни несноразум између Немаца и Словена сметао расправи о допашању закона за учитељске плате. Моравска је одобрила доплатак на скупоћу у своти од 2,235.000 К, јер због политичких прилика није могла да уреди плате. Галиција је у име доплатака на скупоћу одобрила своту од 2,453.000 К. Шлезивија је поправила досадашње доплатке на скупоћу свотом од 400.000 К. Сабор у Галицији донео је 23. апр. 1911. закон о платама, али је тек у октобру објављен у званичном листу. По томе закону имају: Помоћни учитељи 500 К, учитељи са испитом зрелости 700 К, са ис-

Народна просвета.

Стање образовања у главнијим деловима света.

(Из: Report of the Commissioner of Education for 1910. Washington 1911.)

што оспособљења 900 К; учитељи народних школа (према местима) I. класа 2100 до 2300 К. II. кл. 1700—2100 К. III. кл. 1300—1700 К. IV. кл. 1000—1400 К; учитељи грађ. школа I. кл. 2300—2500 К, II. кл. 2100—2300 К.

У *Тиролској* су само неке вароши (Инсбрук, Боцен) поправиле учитељске плате.

У *Корушкој* је сабор донео 26. фебруара 1912. један закон, који до сад још није санкциониран, а по којем би било пет платежних разреда: I. класа 2200 К (женске 1750 К), II. кл. 2000 К (1600), III. кл. 1800 К (1450), IV. кл. 1600 К (1300), V. кл. 1400 К (1200). Лични доплатак од 100 К за ожењене учитеље по довршеној 24 године живота; нижи учитељ 1000 К. Учитељи грађанских школа I. класе 2400 К (1950), II. кл. 2200 К (1750).

Сабор у *Буковини* уредио је законом од 17. авг. 1911. дисциплинарни поступак према учитељима. Овај се разликује од сличних закона што је јаснији. У њему има неколико одређења која штите учитеља у случају отпуста, чување угледа оптуженог учитеља, примаме сведока, разгледање свију парбених списа, право призива и при редовним казнама. Дисциплинарни севат има ове чланове: Земаљски председник, административни референт школ. савета, један заступник земаљског управног одбора, један члан земаљског школ. савета, један заступник учитељства на нар. школама којег именује министар просвете на *тројну кандидацију земаљске учитељске скупиштине*. Оптужени има права да два заступника учитељства одбије.

У *Чешкој* иде онајтеже, јер се Чеси истрајно боре. Да би се проучило питање о учитељским платама, сабор је изабрао две комисије у свакој по 4 члана. Једна је комисија за уређење учит. плата, а друга је финансијска. Обе су комисије перманентне. Земаљски управни одбор означио је, да би према захтевима учитеља требало 72½ милијуна круна за уређење плата, или 22½ милијуна, да се учит. плате поправе према платама државних чиновника, а сам управни одбор предлаже да се то изведе са 13 милијуна К. Министар просвете је упутио управни одбор да предлог тако удеси, да не дође до спора између *појединих покрајина због учитељских плата*. (Како је то душеван човек!) Обе комисије држале су у току целе године многе седнице али до позитивног успеха није дошло.

ДЕО СВЕТА	Број становн.	Број ђака	% ђака према становн.	Број учитеља и учитељица	Расходи	
					На 1 ђака	На 1 становника
					Р. К.	Р. К.
ЕВРОПА						
Аустро-Угарска						
Аустрија	27.238.000	4.152.600	15,24	97.019	13,22	2,0
Угарска	20.108.000	3.272.000	16,27	43.203	11,24	1,82
Венгија	7.386.000	914.700	12,3	20.330	17,90	2,30
Бугарска	4.036.000	415.700	10,3	8.960	—	—
Данска	2.605.000	358.000	13,8	—	—	—
Велика Британија						
Енгл. и Велс	35.349.000	6.060.000	17,14	172.087	35,26	6,04
Шотландија	4.881.000	823.000	16,86	19.848	30,18	5,08
Ирландија	4.363.000	705.000	16,1	15.244	22,90	3,68
Немачка	60.641.000	10.224.000	17,0	165.597	24,34	4,10
Грчка	2.632.000	241.000	9,2	4.346	10,70	0,98
Шпанија	19.712.000	2.000.000	11,0	—	5,0	0,50
Италија	34.270.000	2.733.000	8,0	66.637	9,66	0,78
Нидерландија						
.	5.825.000	892.000	15,3	25.522	28,58	4,38
Норвешка						
.	2.240.000	365.000	16,3	7.964	18,04	2,91
Португалија						
.	5.423.000	240.000	4,4	—	—	—
Русија						
.	160.652.000	6.180.510	3,85	154.177	14,69	0,56
Финландија						
.	2.968.600	328.000	11,1	4.359	—	—
Румунија						
.	6.772.000	515.000	7,6	7.103	—	—
Србија						
.	2.688.000	132.000	4,9	2.375	—	—
Француска						
.	39.252.000	5.600.000	14,2	125.293	23,84	2,80
Швајцарска						
.	3.642.000	706.500	16,6	14.686	31,32	6,08
Шведска						
.	5.430.000	771.600	14,2	19.925	24,24	3,44
АЗИЈА						
Индија						
Бенгалација	50.722.000	1.027.377	2,02	—	1,84	0,04
Бомбај	18.560.000	640.841	3,45	—	4,80	0,16
Бирма	10.490.000	192.293	1,83	—	2,32	0,04
Мадрас	38.209.000	825.601	2,16	34.562	2,76	0,04
Цејлон	3.578.000	287.095	8,02	—	2,92	0,24
Јапан	49.582.000	713.698	11,5	122.038	7,14	0,82
АФРИКА						
Египат						
.	11.140.000	262.214	2,3	—	—	—
Капска колонија						
.	2.410.000	174.421	7,2	6.679	25,62	1,84
Натал						
.	1.164.000	29.114	2,5	—	36,98	0,90
Трансвал						
.	290.000	35.791	12,3	—	—	—
О. св. Маурикија						
.	373.000	19.285	5,16	484	21,00	1,08
АМЕРИКА						
Канада						
Монтгоба	255.000	71.031	27,83	2.526	58,28	16,22
Земља Алберта						
.	185.000	39.653	21,43	1.468	123,00	28,50
Британ. Колумбија						
.	179.000	36.098	20,25	900	85,74	17,32
Нова Шотландија						
.	460.000	101.680	22,12	2.694	24,84	5,40
Нови Брауншвајг						
.	331.000	97.785	29,47	1.942	24,48	5,06
Квебек						
.	1.649.000	367.012	22,25	12.131	27,56	6,00
Онтарио						
.	2.183.000	485.133	22,22	10.880	38,46	8,54
Савезне Државе						
.	90.191.000	17.506.175	19,4	506.040	63,30	8,90
Мексика						
.	13.614.000	776.622	5	—	11,56	1,33
Аргентина						
.	6.489.000	614.680	9,5	18.571	11,38	1,98
Боливија						
.	2.049.000	62.000	3,0	—	23,84	0,72
Бразилија						
.	17.319.000	565.922	3,3	—	—	—
Чиле						
.	3.400.000	172.000	5,05	4.729	27,54	1,38
Колумбија						
.	4.303.000	200.965	4,7	—	—	—
Еквадор						
.	1.206.000	93.905	7,8	—	9,56	0,74
Парагвај						
.	631.000	40.605	6,4	756	—	—
Перу						
.	4.000.000	153.301	3,8	34.000	18,04	0,70
Уругвај						
.	1.103.000	76.042	6,89	—	36,78	2,12
Венецуела						
.	2.602.000	44.676	1,7	—	—	—

Говор Арк. Варађанина ПОКОЈНОМ ВЕЉКУ П. ПЕТРОВИЋУ,

срп. нар. учитељу земунском.

Коса, што е дана на даш збира људске животе по нашој триниој земљи и баца у вечност, дохватила је и твој живот, драги брате наш Вељко. Узмицао си јој пуних 64 године и сад, кад си стао да уживаш плодове труда својих, да се науживаш радости у твојој збринутој и удомљеној деци, кад си дочекао да ти срце поје, што си видео унапређењу твоју школу, уздигнуту твоју Добротворну Задругу, украшену зградом нашег Конвикта, за чију си судбу принео много жртава и поклоњо јој много труда, сад те, ето дохвати та немгла рука њена и пресече ти животну жнду твога родољубивог срца и поред наше најживље жеље не могу смо те од ње ни уклонити, ни измолити и ако би све учинили да нам бар још коју годину поживиш, твојим разбором крениш и твојом умилном песмом веселиш.

Радо си путовао, то знамо, и колики је год широк простор нашег српског живља, свега си га пронао не да се веселиш, него да се учиш и свуда си туда стицао љубави и поштовања и уверен сам, да ни један од наших другова није у толикој мери проширио круг познанства колико си ти знао и умео; али зато ће за твојим драгим животом и удахнути далеко више пријатељских срдаца, и далеко више суза оросити ону грудву, која ће те за који час скрити испред очију твоје верне и љубљене сапутнице, твоје миле децице, твојих многобројних пријатеља и поштовалаца, па и испред нас, твојих присних сатругова и сатрудника на просветној њиви народној.

Велика ме туга обузима, кад помислим, да нам никад више нећеш долазити у наш конвикт, за који си живео као и за своју кућу, за који се бринуо као за своје добро и за који си и ти кроз минулих 20 година много камичака довукао, те се и могла подићи онако лепа и онако угледна зграда за учитељску и народну децу, која нам данас дичи име учитељско и народно пред суграђанима и васколиким образованим светом. Можемо се поносити тим чином ми Срби учитељи што смо заправили и на том пољу просветна рада, као

што су и наши стари пре 100 година заправили у нашој отаџбини са подизањем учитељских школа. А за тај понос имамо много да се захвалимо теби друже, који си ретиша и песмом кунци по васколиком Српству милодаре, да се за кратко време од 20 година подигне и осигура кућица у Нов. Саду, на том најпирем огњишту наше народне просвете, а која данас збира и чува на својим топлим грудима стотину и двадесет наше мушке и женске децице, и штити их од сваке моралне и физичне заразе, док се уче на том огњишту.

И ниси ти само на том пољу био агилан усталац. Где год је потреба била да се заснива која добра устапова у месту и народу, ти си ту међу првима био. И тако те видимо да осниваши Добротворну Задругу Српкиња и да у њој свом душом радиш и помажеш човекољубиву и просветну страну њену; и већ си био напуто, да подигнеш с њом и забавиште, и да те друге неудаће са стране нису у том помеле, данас би и та установа цветала у овој дичној општини. Па видимо те међу занатлијама, где и њима помажеш, да се истргну из загрљаја незнања и скученог рада; у певачком си друштву био и часник и певач; доснео си да радиш и да ствараш и дилетантску позоришну дружину, која је своје грађанству пружила многе пријатне часове, а општим народним установама многу материјалну потпору. А најживљег заузимања и најбрижнија рада знао си да посветиш своје учитељском сталежу и његовим установама. Зато те и видимо на ереским и епархијским учитељским зборовима да председаваш и водиш главну реч, па те видимо преклане на челу и Митрополијском учитељском збору. А то све казује, колико су другови твоји уважавали твој рад колико су много ценили твоју способност, отвореност и подузетни дух.

Твоју способност, твој усталачки рад на школи и просвети цениле су и уважавале и наше автономне власти; оне су те дуго година гледале и пратиле ти рад у епархијским школским одсецима и ценили су толико твоје прегалаштво, да су те поставиле за епархијског школског референта темишварске и вршачке епархије. Али ти ниси дуго остао на тој посети, јер си видео, да има ту не само да се ради, него и да се замера; да се поштрава, да се који пут и казни, а то твоје учитељском срцу није годило и ти си се вратио твојој

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

школи, велели: волијем, да мени замерају и мене кажњавају, ако заслужујем, него да ја дајем бич у руке другима, да ми бију браћу моју.

Толико си племенит био према својим друговима и сатрудницима, толико скроман у своме истицању учитеља. То су учитељи осећали, ту твоју љубав ценили и зато нас ево и дођосмо, да ти у име васколиког ово-страног учитељства оламо топлу хвалу на твојој одбрани у епархији и митрополији, на твојој љубави и пожртвовности око конвикта: на твојим пријатељским осећајима који си нам тако искрено указивао сваком приликом.

Збогом дакле, мили друже наш. Понеси у оној грудви земље, која ће те за који час одвојити од нас, за вечна времена знамење наше велике љубави којом си нас задужио и буди и ти и твоји најближи уверени, да ћемо ти с ретким пијететом чувати успомену. Слава и вечан ти покој!

Из праксе.

Пригодан говор о светосавској школској свечаности за ученике.*

Написао ЂОРЂЕ ПЕТРОВИЋ, учитељ.

Поштовани Слушаоци!

Када су дивљи Турци на Врачару спалили мртво тело првог српског просветитеља Светог Саве, они су држали да су тиме угушили и онемогућили сваку српску мисао и српски дух. Баш на против, несео спаљених моштију Светог Саве распршио се по свом Српству и остао вечита клица за распривање српске мисли, што је сведок и данашња слава, која се данас свуда слави, где има Срба на земаљској кугли. Аманет и идеје Светог Саве тако су велике, да је довољно само име да му се спомене и оно распринује у Србину српски осећај. Тај осећај данас и нас све овде загрева. Пуне су нам груди благодарности према сушцу српске мисли — Светом Сави, чија се светлост неће никада угасити, док је Србина на свету. Ево и ми, мали и нејаки ученици у овој кошници српске про-

свете одајемо данас благодарност сени Светог Саве и кличемо му са љубављу.

Учитељи наши!

На дап Ваше и наше славе, у овом лепом и свечаном тренутку сви ми: Ваши ученици и ученице молимо Вас, да нас и у будуће упућујете, васпитавате и поучавате на све, што води разуму, племенитости и нашем развиту, како би нам дали здраву основу, да будемо корисни чланови милостивог нашег рода. — Фала Вам на свему добру, које сте нам до сада пружали и пружате, а ми Вам обећавамо: да ћемо савете и науку Вашу слушати: да ћемо се трудити радом и добрим владањем, да будемо достојни Вашег племенитог труда и рада, те да нам Вашу очинску љубав и оданост и надање за нашу корист пружате, да будемо достојни потомци Светог Саве.

Родитељи наши!

Хвала Вам, што сте и Ви дошли амо, да са нама прославите и увеличате ову данашњу школску и српску свечаност. Имајте љубави према овој нашој школи. Будите јој пријатељи, што ћете најбоље тиме показати, ако своју школску децу као и наши учитељи: пазите, поучавате и рад наших учитеља потпомажете. Родитељи и учитељи имају један заједнички задатак: да нас васпитавају, пазе, поучавају и развијају. Запамтите, да је онај родитељ непријатељ свога детета, који држи да школа све може. Пола рада припада школи, а друга пола родитељима. Који родитељ не врши ту своју дужност према свом детету, тај му је највећи непријатељ.

А сада, да се сви поклонимо сени српског просветитеља Светог Саве (окрене се према школи Св. Саве), и да му кличемо: Слава ти и хвала Светитељу Саво! Ево Српчад се окупила, са својим наставницима и родитељима, да прослави твоје име, да се сети твојих великих дела, као заштитника српске школе, да се поклати твојој величини. Дошли смо, да се овде, пред твојом светом сени заветујемо, да ћемо свагда бити достојни твојих великих дела: да ћемо служити и ширити твоје мисли на спас и корист српске школе, српске просвете и лепог нам српског језика. Слава ти и хвала!

* Овај говор је изговорио ученик V. разр. средње основне школе Стетислав Станковић о светосавској свечаности у новосадској основној школи на Светог Саву 1913. год.

Преглед књига.

Психологија примењена у педагогији од *Габриела Компејреа*, члана Института, главног надзорника јавне наставе. Први део: Теоријски појмови. Превоо *Васа Стајић*. Нови Сад. Штампарија учитељског д. д. „Натошевић“, 1911. Стр. — . Цена 3 К.

Под горњим насловом, у тачном преводу с француског, изишла је ових дана психологија знаменитог педагошког писца, Г. Компејреа. Већ одавна се она читала у „Школском Гласнику“, а сад је у лепој техничкој опреми штампарије и књижаре „Натошевић“ одштампана, чиме је, у то тврдо верујемо, повећана могућност педагошког образовања помоћу српске школске просвете од немилога притиска немачких система.

Г. Габријел Компејре није непознато име нашим учитељима. Његова дечија психологија је већ одавна штампана латиницом на српском језику, а још више ће бити позната његова теоријска и практична педагогија, која је, у „Новом Василићачу“, већ поздрављена као ослобођење из лавиринатских система, у којима је, очарана, спавала наша царевина, али не и живот око ње. Зато, ономе који познаје педагогију Г. Компејреа, његову психологију не треба поново препоручивати. Лепоту и чар, па и научну вредност његова приказивања мора свако осетити.

Али ми верујемо да ово дело заслужује препоруку и као једна од књига које лепо могу да послуже општем образовању. Свим својим књижевним особинама, она није намењена само стручњацима. Као дело о духу, психологија има своје место на извору свих духовних или социјалних наука: као једна од главних области метафизике, баца она светлост и на суседне природне науке. Зато је психологија, кад је добро написана, једна од првих књига, потребних за опште образовање.

А ова је психологија популарна у најлепшем значењу те речи. Таква је она по прегледности с којом је градиво одабрано и окружено у лекције, а ове даље, сигурном једном руком рашићене, на параграфе. Она је, даље, популарна по начину приказивања: апстрактни су појмови илустровани конкретним примерима из живота и историје, објашњени су, ово нарочито, леним сликама, поређењима. Тек највише чари даје овој књизи

то што је писана са скромношћу учена човека. Сваки мање учен писац би далеко више говорио у своје име, но што то чини Г. Компејре; он би податке узимао из мање или више добрих савремених списа, саопштио их на један безбојан, аморфан начин, и био би привидно оригиналан, а у истину досадан (отуд нашим ђацима и интелигенцији нашој психологија значи досадну књигу о некој неразумљивој науци!). Г. Компејре ради другојачије. Врло често, кад треба да рекне своје схватање неког питања, он се сети да је његова мисао већ изражена; да је тај скристалисани израз једно од места на којима, као чврстим стубовима, почива лепота и слава списа Платонових, Аристотелових, Декартових, Кантових. Г. Компејре цитира. А читалац, поучен том околношћу, добија онај једино правилни утисак да наука о духу није никла с ергографима, да она није постала јуче у глави каквога педагога који зна само за немоћне психолошке експерименте, него да је то једна од најдревнијих научних области, наука коју су антички Грци, сем незнатнијих питања, могли знати једнако као и ми. И пред духовним очима читаоца пролазе најбољи сарадници на тој науци, а, сасвим природно, то су и иначе највећи умови човечанства: сем споменутих већ, Монтан, Хопс и Лок, Русо, Волтер и Дидро, Јум, Тен и Омет Конт. И тако књига Г. Компејреа постаје, сем система, као и нека историја науке о духу, историја философије; а читалац, он у једној књизи, поред обавештења о једној науци, добија и најлепша места из књига најбољих светских књижевника.

Ми подвлачимо и наглашавамо: књига Г. Компејреа је за препоруку не само „онима који уче психологију и онима који се баве васпитањем деце“, него свакоме који своје опште образовање не сматра за излешан лукеуз.*

Белешке.

Скупштина учит. д. д. „Натошевић“ одржаће се у четвртак 17. марта по нов. к. у 10 сах. пре подне у заводу „Натошевић“. Осим редовних скупштинских послова, на њој ће

* Књига се може наручити код издавачке књижаре „Напредак“ у Земуну, или код преводноца, Сомбор, а тако и у учитељској књижари „Натошевић“ у Новом Саду.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

се поднети извештај о упису деоница нове емисије. До сада је већ на рачун тих деоница уплаћено око половине целокупне своте. Свима члановима разаслата је већ ранице билансија „Натошевића“, а уз њу уписани табак у који треба да упишу своја имена и број нових деоница, они деоничари стари и нови који су уписали нових деоница. Они стари деоничари који нису уписали нових деоница, не треба да уписују своје име и број деоница. Старим деоничарима који не буду могли лично доћи на скупштину, а депоновали су своје деонице и послали управном одбору своју пенсацију, а својеручно потписану пуномоћ, управни ће одбор у својој седници одредити који ће их члан одбора заступати.

Госп. Др. **Паја Р. Радосављевић**, досадашњи доцент универзитета у Њујорку, постао је од 1. фебр. о. г. в. професор истог универзитета. Радујемо се овом напредовању и желимо му много челична здравља и енергије да и даље дичи српско учитељство како овде тако и у далекој туђини.

Pelikan. Чувена творница сликарских боја, тушева, гума и др. сличних производа **Günther Wagner** у Бечу и ХанOVERу, издаје часопис **Pelikan** који се у првој линији бави свима питањима сликарске вештине. Учители, добре цртаче и оне који се баве сликарством

чинице пажљивим на производе ове творнице. Сви њени производи могу се добити и у нашој учитељској књижари „Натошевић“ у Новом Саду.

„Школски Гласник“ броширан за 1909., 1910 и 1911. може се добити à К 4.—

Поштованом
учитељству
нарочите
олакшице

Ц. и кр. прив. творница
америчких котагових

Хармониума

**РУД. ЦАЈКР
И ДР.**

У Краљевом Граду (Königgrätz) Чешка.

Хармониума с педалом оба система у свакој величини за школу и за учење. — Цена од 130 К на више. — Пето-годишња јамчевина. На отплату од 8 К. — Шиле се франко па последњу станицу. — Ценовници са сликама бадава и франко.

1—20

Свобаристичке намештаја

Менрат Л. и Син.

НОВИ САД, ул. Кошут Лајоша 46—48.

У новосаграђеној модерној згради
има највећи избор сваковременог

НАМЕШТАЈА.

Стално има изложбу потпуно намештених соба.

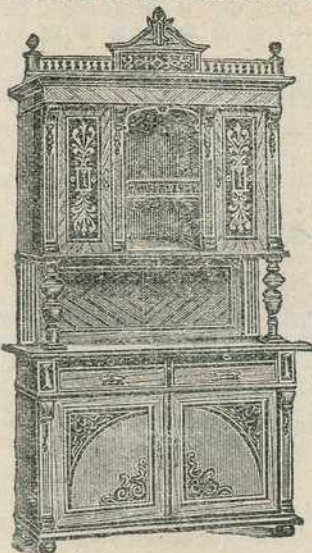
Опrema за удаваче у свима ценама.

Основано 1843. г.

Телефон бр. 87.

Велики избор тепиха, завеса и застирача и свих ствари за намештај.

1—20

Молимо да се при набављању робе по овим огласима позовете на „Школски Гласник“.

ОСНОВАНО 1830.

30 ОДЛИКОВАЊА

ПЕЛИКАН-БОЈЕ
ГИНТЕР ВАГНЕРОВЕ
УМЕТНИЧКЕ и КЕМИЈСКЕ
АКВАРЕЛ БОЈЕ,

по оцени првих стручњака недостижне су у погледу чистоте, јасности и употребе при мешању.

ГИНТЕР ВАГНЕРОВИ
ТЕЧНИ ТУШЕВИ

признати су као најбољи производ и стекли су светски глас.

ГИНТЕР ВАГНЕР,
(GÜNTHER WAGNER)

Hannover und Wien Xll.

Купујте „Српски Школски Крем“.
Од укупног промета иде **5%** **ФОНДУ СВЕТОГ САВЕ**
за српске школе.

У много хиљада школа уведено је већ

Црно школско мастило од смесе за мастило.

Сасвим је без талога, плесни и отрова. На перету и у стаклету се не може кора ухватити. Како се раствори у хладној води одмах је за употребу. Разашиље се у пакетима за **5 литара**, К 1-20, плаћеном поштарином разашиље се од 2 пакета на више. Као додатак пакету шиљу се шпичице у црвеној, плавој, љубичастој, зеленој боји и за реформ-антрацен мастило за $\frac{1}{8}$ литре по 20 фил.

Не тражи се плаћање ни унаточ ни унапред.

JOSEF SCHUSTER

Wien, V/2 Reinprechtsdorferstrasse 28.

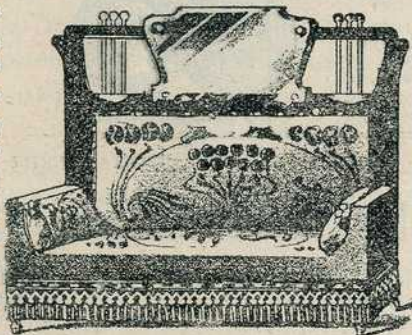
Хиљадама признања и поруџбина има на углед.

17-20

Смесу за мастило препоручује и управа овог листа, јер је чинила покушаје њоме.

СТОВАРИШТЕ

Фабрика намештаја Николе Зусинга

Ханска улица бр. 1. У **НОВОМ САДУ**, Телефон бр. 184.

до Сиротишта Марије Трандафил.

Препоручује своје велико богато и снабдевено стовариште намештаја, у разним израдама и јефтиним ценама.

Велики избор простирача, завеса и ћебета.

Препоручујемо нашу новосуређену

РАДИОНИЦУ С МАШИНАМА

Солідна послуга!

Јефтине цене!

„НАТОШЕВИЋ“ УЧИТЕЉСКО ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО

у Новом Саду

са основном главницом од 50.000 Круна,

препоручује браћи учитељима свој новчани завод, који прима улоге на штедњу са 4% и 4 1/2%, издаје зајмове под повољним условима, тачно и савесно обавља сваки новчани посао, ради сваки дан, осим недеље, од 5 сати после подне, а четвртком ради од 2 сата после подне.

Препоручује своје **велико стовариште књига** забавних, поучних, педагошких, за народ, дечјих, икона, школских уџбеника, учила, разног врло доброг писаћег прибора, ванредно доброг мастила, црног и у равним бојама, оловака, гуме, јефтиних а добрих задаћница, цртаће артије, цртанака, креде, тушева, унијача подметача, врло финог сајдпапира у много разних боја, карата посетница, заручних, венчаних и посмртница, куверата ванредно добрих и јефтиних. Концепт-папира јефтинијег него игде.

Ова учитељска радња је веома велика. Већа него икоја друга. Набавља робу из првих и најбољих извора.

Учитељска штампарија „Натошевић“ већа је од свију других штампарија. Има велику количину разних слова, украса и шара, тако да је у стању обавити сваки посао од најмањег до највећег врло **укусно** јер има велики избор материјала, **брзо** и **тачно**, јер има врло добре раднике, **јефтино** јер потребан материјал повлачи из творница под повољним условима.

Учитељи свију напредних народа имају оваке установе и настоје где год им се укаже прилика, да помогну ове своје установе. Тако треба и наше учитељство да ради и подиже и снажи своје установе.

4—20

Ц. и кр. прив. творница америчких котагових

ХАРМОНИУМА

РУД. ПАЈКР И ДР.

У Краљевом Грацу (Königgrätz) Чешка.

Хармониума с педалом оба система у свакој величини за школу и за учење. — Цена од 130 К на више. — Петогодишња јамчевина. На отплату од 8 К. — Шиле се франко на последњу станицу.

Ценовници са сликама бадава и франко.

2—20

Поштованом
учитељству
нарочите
олакшице

Одликвана
златном медаљом
за ревност
од Његова
Величанства
НИКОЛЕ I.
Краља и Госпо-
дара Црне Горе.

Одликвана
златном медаљом
за ревност
од Његова
Величанства
НИКОЛЕ I.
Краља и Госпо-
дара Црне Горе.

Прва творница искључиво свих срп. прав. цркв. утвари, певачких, соколских и свију других друштвених застава и барјака

Луке К. Алексијевића, Нови Сад.

Препоручује најновије ратне слике са Балкана у величини 32×42 см. и 40×50 см. — на артији у масним живим бојама колорисане као и аеропхоткарте на велико и на мало.
Препоручује срп. историјске слике као и све потребне црквене утвари.
На захтевање шаље ценовник бадава и франко.
Наруџбине се шаљу на адресу: 4—20

Luka K. Aleksijević, Novi Sad — Ujvidék — Hungaria.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА